

BURCU İRGE ERDOĐAN

**MİLLETLERARASI ÖZEL
HUKUKTA FRANCHISE
SÖZLEŐMESİNE
UYGULANACAK HUKUK**

onikilevha
TMMOB HUKUKUŐERLER ODASI

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
KISALTMALAR LİSTESİ	XVII
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MADDÎ HUKUKTA FRANCHISE SÖZLEŞMESİ

I. FRANCHISE SÖZLEŞMESİ.....	3
A. TARİHSEL GELİŞİM.....	3
1. İngiltere’de Franchise’ın Tarihçesi	3
2. Amerika Birleşik Devletleri’nde Franchise’ın Tarihçesi	4
3. Türkiye’de Franchise’ın Tarihçesi	5
B. GENEL OLARAK FRANCHISE SÖZLEŞMESİ.....	6
1. Franchise ile İlgili Kavramlar.....	6
a. Franchise Sözleşmesi.....	6
b. Franchising Kavramı.....	9
c. Franchise Sistemi	10
2. Franchise Sözleşmesinin Tipi	11
a. Kendisine Özgü Yapısı Olan Sözleşmeler	12
b. Karma Sözleşmeler	12

3. Franchise Sözleşmesinin Tarafları	14
II. FRANCHISE SÖZLEŞMESİNİN HUKUKÎ NİTELİĞİ	15
A. FRANCHISE SÖZLEŞMESİ TAM İKİ TARAF BORÇ YÜKLEYEN SÖZLEŞMEDİR.....	15
B. FRANCHISE SÖZLEŞMESİ SÜREKLİ EDİMLİ SÖZLEŞMEDİR.....	15
C. FRANCHISE SÖZLEŞMESİ ÇERÇEVE SÖZLEŞMEDİR ..	16
III. FRANCHISE SÖZLEŞMESİNİN UNSURLARI.....	17
A. SİSTEM UNSURU.....	17
B. ÜCRET UNSURU.....	17
C. DİKEY İŞBİRLİĞİ UNSURU	18
D. GAYRİ MADDÎ (MADDÎ OLMAYAN) MALLAR UNSURU	19
IV. FRANCHISE SÖZLEŞMESİNİN GEÇERLİK ŞEKLİ	20
V. FRANCHISE SİSTEMİNİN ve FRANCHISE SÖZLEŞMESİNİN TÜRLERİ.....	22
A. TARAFLARIN BULUNDUKLARI ÜLKE AÇISINDAN ...	22
1. Ulusal Franchise Sözleşmesi	22
2. Uluslararası Franchise Sözleşmesi	23
B. İŞLETMELERİN NİTELİĞİ AÇISINDAN	23
1. Master Franchise Sözleşmesi	23
2. Ürün ve Marka Franchise Sözleşmesi	24
3. İşletme Sistemi Franchise Sözleşmesi	25
4. Dönüştürme Franchise Sözleşmesi	26
C. DAĞITIM KANALLARI AÇISINDAN FRANCHISE SİSTEMLERİ.....	27
1. İmalâtçı - Perakendeci Franchise Sistemi.....	27
2. İmalâtçı - Toptancı Franchise Sistemi.....	27
3. Toptancı - Perakendeci Franchise Sistemi	28
VI. FRANCHISE SÖZLEŞMESİNDE TARAFLARIN BORÇLARI	28

A. FRANCHISE VERENİN BORÇLARI	29
1. Franchise Alanı Aydınlatma Borcu.....	29
2. Franchise Alana Gayri Maddî Malları ve Hakları Kullandırma Borcu.....	30
a. Patent	30
b. Marka.....	31
c. Ticaret Unvanı ve İşletme Adı	31
d. Know-How	32
3. Franchise Alanı Koruma ve Destekleme Borcu.....	33
a. Franchise Alanın İşletmesinin Kurulmasına ve Donanımına Yardım Etme Borcu	33
b. Eğitim ve Bilgi Verme Borcu	34
c. Reklam Yapma Borcu.....	34
4. Franchise Alana Gereken Malzemeleri Teslim Borcu.....	34
5. Franchise Alanın Bölgesinde Üçüncü Kişilerle Franchise İlişkisi Kurmama Borcu	35
B. FRANCHISE ALANIN BORÇLARI	36
1. Ücret Ödeme Borcu.....	36
2. Sözleşme Konusu Ürün ve Hizmetlerin Sürümünü Yapma Borcu	36
3. Franchise Verenin Sunduğu Gayri Maddî Malları ve Hakları Kullanma Borcu.....	37
4. Franchise Verenin Talimatlarına Uyma ve Denetimlere Katlanma Borcu	38
5. Franchise Verenin Menfaatlerini Koruma ve Sadakat Borcu	38
a. Rekabet Etmeme Borcu	39
b. Sır Saklama Borcu.....	40
c. Sözleşmeden Doğan Borçları Bizzat İfa Borcu	40
d. Franchise Verene Bilgi ve Hesap Verme Borcu	40
6. Franchise Verenden Gerekli Malzemeleri Alma Borcu	41

VII. FRANCHISE SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ ve SONA ERMEDEN DOĞAN HAKLAR	42
A. FRANCHISE SÖZLEŞMESİNİN KENDİLİĞİNDEN SONA ERMESİ	42
1. Sözleşme Süresinin Dolması ile Sona Ermesi	42
2. Sözleşmenin Ölüm, İflâs veya Ehliyet Kaybı Nedeniyle Sona Ermesi.....	43
a. Sözleşmenin Ölümle Sona Ermesi.....	44
b. Sözleşmenin Ehliyet Kaybıyla Sona Ermesi	45
c. Tarafların İflâsıyla Sona Ermesi.....	46
B. FRANCHISE SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARCA SONA ERDİRİLMESİ	46
1. Olağan Fesih	46
2. Olağanüstü Fesih	48
3. İkale (Tarafların Anlaşması).....	49
C. FRANCHISE SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİNİN SONUÇLARI.....	49
1. Franchise Veren Açısından	50
a. Franchise Verenin Sözleşme Konusu Malları Geri Alma Borcu.....	50
b. Giriş Ücretinin Zamana Oranla İadesi Borcu.....	50
2. Franchise Alan Açısından	52
a. Franchise Alanın Gayri Maddî Malları Kullanmama ve İade Borcu	52
b. Franchise Alanın Sözleşme Sonrası Rekabet Etmeme Borcu	53
c. Franchise Alanın Denkleştirme Talebi.....	56
VIII. FRANCHISE SÖZLEŞMESİNİN BENZER SÖZLEŞMELER ile KARŞILAŞTIRILMASI.....	59
A. ACENTELİK SÖZLEŞMESİ	59
1. Acentelik Sözleşmesi Hakkında Genel Bilgi.....	59

2. Acentelik Sözleşmesi ile Franchise Sözleşmesi Arasındaki Farklar	60
B. TEK SATICILIK SÖZLEŞMESİ	62
1. Tek Satıcılık Sözleşmesi Hakkında Genel Bilgi.....	62
2. Tek Satıcılık Sözleşmesi ile Franchise Sözleşmesi Arasındaki Farklar	63
C. BAYİLİK SÖZLEŞMESİ.....	65
1. Bayilik Sözleşmesi Hakkında Genel Bilgi.....	65
2. Bayilik Sözleşmesi ile Franchise Sözleşmesi Arasındaki Farklar	66
D. HİZMET SÖZLEŞMESİ	66
1. Hizmet Sözleşmesi Hakkında Genel Bilgi.....	66
2. Hizmet Sözleşmesi ile Franchise Sözleşmesi Arasındaki Farklar	67
E. VEKÂLET SÖZLEŞMESİ	68
1. Vekalet Sözleşmesi Hakkında Genel Bilgi	68
2. Vekâlet Sözleşmesi ile Franchise Sözleşmesi Arasındaki Farklar	69
F. KNOW- HOW SÖZLEŞMESİ	70
1. Know-How Sözleşmesi Hakkında Genel Bilgi	70
2. Know- How Sözleşmesi ile Franchise Sözleşmesi Arasındaki Farklar	71
G. LİSANS SÖZLEŞMESİ.....	72
1. Lisans Sözleşmesi Hakkında Genel Bilgi.....	72
2. Lisans Sözleşmesi ile Franchise Sözleşmesi Arasındaki Farklar	73

İKİNCİ BÖLÜM
FRANCHISE SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN
UYUŞMAZLIKLARA UYGULANACAK HUKUK

I. GENEL OLARAK.....	75
----------------------	----

II. FRANCHISE SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN BORÇ İLİŞKİLERİNE UYGULANACAK HUKUKUN TARAFLARCA BELİRLENMESİ (SUBJEKTİF BAĞLAMA KURALI)	75
A. KAVRAMLAR	76
1. Yabancılık Unsuru Taşıyan Sözleşme	76
2. Sözleşmeden Doğan Borç İlişkisi	81
3. Vasıflandırma	82
a. Bağlama Konusu	82
b. Bağlama Noktası	84
B. FRANCHISE SÖZLEŞMESİNDE TARAFLARIN UYGULANACAK HUKUKU BELİRLEMESİ (HUKUK SEÇİMİ)	85
1. Genel Olarak	85
2. Hukuk Seçiminin Türleri	90
a. Açık Hukuk Seçimi	90
b. Örtülü (Zımnî) Hukuk Seçimi	91
c. Farazî Hukuk Seçimi	98
d. Kısmî Hukuk Seçimi	98
e. Şartlı Hukuk Seçimi	100
f. Kademeli Hukuk Seçimi	101
g. Olumsuz Hukuk Seçimi	102
h. Genel İşlem Koşullarında Hukuk Seçimi	104
3. Hukuk Seçiminin Zamanı	107
4. Hukuk Seçiminin Geçerliliği	108
5. Hukuk Seçiminin Şekli	113
6. Atıf	113
7. Seçilen Hukuka Göre Asıl Sözleşmenin Geçersizliği	114
8. Seçilen Hukukta Sonradan Meydana Gelen Değişiklikler	116
a. Genel Olarak	116

b. İstikrar Klozları	117
9. Hukuk Seçiminde Yer Alan Sınırlamalar	118
a. Hukuk Seçiminde Bağlantı Koşulu	118
b. Hukuk Seçimine Konu Olabilecek Düzenlemeler	120
aa. Genel Olarak	120
bb. Incorporation	121
cc. Lex Mercatoria	123
dd. Unidroit Prensipleri.....	127
III. FRANCHISE SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN BORÇ İLİŞKİLERİNDE TARAFLARIN HUKUK SEÇİMİ YAPMAMIŞ OLMALARI HALİNDE UYGULANACAK HUKUK (OBJEKTİF BAĞLAMA KURALI)	128
A. KAVRAMLAR	129
1. En Sıkı İlişkili Hukuk	129
2. Karakteristik Edim	131
a. Genel Olarak	131
b. Franchise Sözleşmelerinde Karakteristik Edim	135
3. Mutad Mesken	136
4. İş Yeri	139
5. Yerleşim Yeri.....	142
6. Daha Sıkı İlişkili Hukuk	144
B. TARAFLARIN UYGULANACAK HUKUKU BELİRLEMİŞ OLMALARI	147
1. Genel Olarak	147
2. Sözleşmeye Uygulanacak Hukukun Kapsamı	147
3. Objektif Bağlama Kuralına Göre Uygulanacak Hukukun Tespiti	150
4. Kapsam Dışı Konular	152
a. Ehliyet.....	152
b. Şekil.....	153
C. SÖZLEŞMEYE UYGULANACAK HUKUKUN SINIRLARI	155

1. Kamu Düzeni.....	155
2. Doğrudan Uygulanan Kurallar	160
a. Genel Olarak.....	160
aa. Lex Fori'nin Doğrudan Uygulanan Kuralları	163
bb. Lex Causae'nın Doğrudan Uygulanan Kuralları..	163
cc. Üçüncü Ülkenin Doğrudan Uygulanan Kuralları	164
b. Franchise Sözleşmeleri ile İlgili Doğrudan Uygulanan Kurallar.....	166
aa. Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkındaki Birleşmiş Milletler Anlaşması	167
bb. Dış Ticaret Mevzuatı.....	170
cc. Kambiyo Mevzuatı	170
dd. Rekabet Hukuku Mevzuatı.....	170
IV. ROMA I TÜZÜĞÜNE GÖRE FRANCHISE SÖZLEŞMELERİNE UYGULANACAK HUKUK.....	173
A. Roma I Tüzüğü'nde Subjektif Bağlama Kuralı	173
B. Roma I Tüzüğü'nde Objektif Bağlama Kuralı	177
SONUÇ	183
KAYNAKÇA	187